

BROEDVOGELS

HILVERBEEK EN SPANDERSWOUD

2017

Jan Mooij

Vogelwerkgroep Gooi en Omstreken
Rapportnummer: 267

Broedvogels van Hilverbeek en Spanderswoud 2017

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken
Subgroep Avifauna
Postbus 1028
1200BA Hilversum
broedvogels@vwggooi.nl
www.vwggooi.nl

Tekst : Jan Mooij

Copyright 2017 – Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum
Rapportnummer: 267

Overname van gegevens is alleen toegestaan met bronvermelding en na schriftelijke toestemming van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken

Samenvatting

In het voorjaar 2017 zijn de landgoederen Hilverbeek en Spanderswoud van Natuurmonumenten door leden van de Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken geïnventariseerd op broedvogels. Daarnaast werden ook de grote zoogdieren genoteerd. Dit was een vervolg op de eerdere inventarisatie in 2012 van hetzelfde gebied.

Volgens de normen van het BMP project van SOVON zijn 593 territoria van 53 soorten vastgesteld als broedvogel. Er zijn zes soorten van de Rode Lijst gevonden: Koekoek, Ransuil, Groene Specht, Boerenzwaluw, Grauwe Vliegenvanger en Huismus. Daarnaast zijn ook zes soorten zoogdieren waargenomen.

Het Gebied

De landgoederen Hilverbeek en Spanderswoud behoren tot de Gravelandse landgoederen. Oorspronkelijk was dit gebied de westrand van de stuwwal van het Gooi. In de zeventiende eeuw is hier op grote schaal zand gewonnen ten behoeve van de stadsuitbreidingen van Amsterdam. Na deze winning bleef een vlak gebied over met een zandbodem en een tamelijk hoge grondwaterstand. De kavels werden na de ontgroning verkocht aan rijke Amsterdamse kooplieden die er landhuizen bouwden met daarbij een landgoed, vaak met boerderijen. Voor de goede orde: het bosgebied Spanderswoud, dat eigendom is van het Goois Natuurreservaat, is niet afgegraven. Dit gebied valt buiten deze inventarisatie.

Het gebied waarin Hilverbeek en Spanderswoud liggen werd in 1634 verkocht aan een aantal kopers. In de loop van de tijd kregen ze uiteraard allerlei eigenaars. Soms werden stukken samengevoegd of juist gesplitst. Gebouwen werden aangepast, vervangen of gesloopt. Ook de beplanting werd regelmatig aangepast aan de heersende mode. Uiteindelijk werden de wandelbossen van beide landgoederen ingericht volgens de Engelse landschapsstijl, met slingerende paden en waterpartijen. Het agrarische deel hield een rechthoekige verkaveling waarin de oorspronkelijke richting nog goed te herkennen is. Ook de Kerkvaart, de grens

tussen Hilverbeek en Spanderswoud, is nog steeds kaarsrecht. Natuurmonumenten kocht Hilverbeek in 1933 en Spanderswoud in 1957.

De landgoederen bestaan ieder uit een wandelbos en een aantal weilanden. De weilanden langs de randen zijn relatief open, maar langs en in de wandelbossen liggen een aantal weilanden die omringd worden door bomenrijen. Aan de oostkant ligt nog een klein stukje droger bos op terrein dat destijds niet afgegraven is.

In totaal is Hilverbeek 75 ha groot en Spanderswoud 81 ha. Bij deze inventarisatie zijn echter de bewoonde huizen en hun omgeving niet meegenomen. We hadden geen toestemming om deze terreinen, die verhuurd zijn aan derden, te betreden. Om praktische redenen zijn ook enkele weilanden in het zuiden, die moeilijk bereikbaar en waarschijnlijk ornithologisch niet erg interessant zijn, buiten het onderzoeksgebied gehouden. Daarmee komt het onderzochte gedeelte van Hilverbeek op ongeveer 45 ha en van Spanderswoud op ongeveer 75 ha.

Overzicht van het onderzochte gebied. Hilverbeek ligt ten zuiden van de Kerkvaart, de onderste horizontale lijn. Spanderswoud ligt ten noorden van die lijn.

De bosgedeelten bestaan hoofdzakelijk uit loofbos. Voor een groot deel gaat het om tamelijk oud bos met eiken en vooral beuken. Vooral langs de bosranden is veel ondergroei aanwezig. Langs sommige lanen staan indrukwekkende oude bomen. In het noordoosten van Spanderswoud ligt een perceel met Douglassparren. Vrij veel van deze sparren staan ook in een perceel net ten noordoosten van het landhuis van Hilverbeek.

Methode

Er is gebruik gemaakt van de broedvogelkarteringsmethode (BMP) van SOVON (van Dijk 2011). Deze werkt als volgt. In de loop van het broedseizoen worden verschillende bezoeken aan het telgebied gebracht, waarbij alle waargenomen broedvogels worden ingetekend op een veldkaart. Vervolgens worden de waarnemingen op afzonderlijke soortenkaarten overgezet. Aan het eind van het seizoen wordt het aantal territoria bepaald door alle waarneempunten op de soortenkaarten via per soort bepaalde regels te clusteren.

Na een verkenning in maart werd het gebied elke twee weken van 25 maart t/m 1 juli geïnventariseerd. Op 5 april en 19 mei werden avondbezoeken gebracht. Hilverbeek en Spanderswoud werden door aparte teams geteld. Het team bestond normaal uit twee personen met minimaal 1 ervaren teller. In enkele gevallen werd geteld door één teller. anders). Alle potentiële broedvogels werden op deze manier genoteerd. Waarnemingen van niet-broedvogels en zoogdieren werden apart genoteerd. Er werd gebruik gemaakt van gewone veldkijkers.

Bij het invoeren en uitwerken van de waarnemingen is gebruik gemaakt van het programma Avimap van Sovon. Hierbij worden alle waarnemingen in het veld ingevoerd op een tablet. Aan het eind van de telling worden de resultaten geüpload naar de website van Sovon. Daar worden de resultaten opgeslagen en automatisch de plaats en het aantal van de territoria berekend. De rekenwijze hierbij is geheel volgens de Broedvogel Monitoring methode van SOVON (van Dijk 2004). Het resultaat van de berekening is te zien op een stippenkaart. Alle opgeslagen en berekende gegevens kunnen door de tellers worden ingezien en eventueel gecorrigeerd.

Tabel 1. Data en tijden van de bezoeken

Datum	Hilverbeek		Spanderswoud	
	Begintijd	Eindtijd	Begintijd	Eindtijd
25-03-2017	05:38	08:16	05:41	09:31
08-04-2017	06:19	08:56		
13-04-2017	13:30	14:10	14:20	15:00
22-04-2017	05:45	07:35	05:47	09:06
06-05-2017	05:13	07:27		
07-05-2017			05:14	08:22
17-05-2017	20:04	20:55	20:55	22:05
20-05-2017	04.51	08.05	04.49	07:56
03-06-2017	04:46	06:13	04:46	07.01
13-06-2017	22:28	23:59	21:16	22:27
21-06-2017	12:00	13:15	10:05	12:00
24-06-2017	04:41	06:18		
30-06-2017			04:47	06.11

Resultaten

Bij de inventarisatie zijn in totaal 593 territoria van 53 soorten vastgesteld. Voor een samenvatting zie tabel 2. Zoals te verwachten betreft het hier vooral bosvogels. De algemene bosvogels zijn in grote aantallen aanwezig. Voor de wat minder gewone bosbewoners is het beeld wisselend. Hierop wordt in de discussie en de soortbesprekingen nader ingegaan. Op de sloten en vijvers in het terrein broeden een aantal watervogels. Territoria van weidevogels zijn niet aangetroffen.

Er zijn zes soorten van de Rode Lijst gevonden: Koekoek, Ransuil, Groene Specht, Boerenzwaluw, Grauwe Vliegenvanger en Huismus. De eerste drie hebben de status kwetsbaar, de andere zijn gevoelig.

Naast de soorten waarvan territoria werden vastgesteld werden ook andere soorten waargenomen. Een lijstje van die soorten wordt gegeven in tabel 2.

Tabel 2. Verder waargenomen soorten:

Blauwe Reiger	Krakeend
Grote Zilverreiger	Wespendief
Ooievaar	Halsbandparkiet
Grauwe Gans	Raaf

De Blauwe Reiger broedde niet in het onderzochte gebied, maar in het niet getelde bos bij het huis Spanderswoud werden een aantal nesten waargenomen.

Naast de vogels werden ook de waargenomen zoogdieren genoteerd. In totaal werden 47 Reeën waargenomen. Het aantal hazen was 18. We zagen vier Eekhoorns, drie Vossen, een konijn en een bosmuis.

Tabel 2. Aantal vastgestelde territoria

	Hilverbeek	Spanderswoud	Totaal
Knobbelzwaan	1	2	3
Nijlgans	5	10	15
Mandarijneend	1	2	3
Wilde Eend	2	6	8
Buizerd	1	2	3
Havik		1	1
Sperwer	1		1
Fazant		1	1
Waterhoen		3	3
Meerkoet	4	6	10
Holenduif	6	5	11
Houtduif	8	6	14
Koekoek		1	1
Ransuil	2		2
Bosuif	4	3	7
Groene Specht	2		2
Zwarte Specht		1	1
Grote Bonte Specht	13	9	22
Kleine Bonte Specht	3		3
IJsvogel		1	1
Boerenwaluw	2	16	18
Witte Kwikstaart	2	1	3
Winterkoning	23	22	45
Heggenmus	2	2	4
Roodborst	19	17	36
Gekraagde Roodstaart		1	1
Merel	30	43	73
Grote Lijster	2	2	4
Zanglijster	8	14	22
Grasmus		1	1
Kleine Karekiet	1	6	7
Tuinfluitier	1	3	4
Zwartkop	12	18	30
Tjiftjaf	7	8	15
Goudhaan	3	4	7
Grauwe Vliegenvanger	2	3	5
Bonte Vliegenvanger		1	1
Staartmees		1	1
Glanskop	1	3	4
Pimpelmees	26	15	41
Koolmees	18	23	41
Boomklever	11	8	19
Boomkruiper	18	11	29
Gaai	2	2	4
Zwarte Kraai	3	4	7
Spreeuw	6	6	12
Huismus		5	5
Vink	13	15	28
Groenling	2	2	4
Appelvink	1	1	2
Putter	2	4	6
Goudvink	1		1

Vergelijking met eerdere inventarisaties en discussie.

Bij het trekken van conclusies zijn niet alleen de resultaten van dit jaar belangrijk maar ook de ontwikkeling in de loop der jaren. Het landgoed Hilverbeek is al sinds 1933 in bezit van Natuurmonumenten en Spanderswoud sinds 1957. Het is dan ook niet verrassend dat er resultaten van een flink aantal inventarisaties van broedvogels voor deze twee gebieden beschikbaar zijn. In het verslag van de inventarisatie in 2012 zijn al deze inventarisaties besproken. Voor de details van de meeste van deze inventarisaties wordt verwezen naar dat verslag. Wel zijn in de tabellen aan het eind van dit rapport de vastgestelde aantallen territoria van deze inventarisaties opgenomen.

In 1995 vond een inventarisatie plaats van alle Gravelandse buitenplaatsen voor zover ze toen in het bezit waren van Natuurmonumenten. Bij deze inventarisatie werd dezelfde methode gebruikt als die wij in 2012 en 2017 gebruikten. Wel werden een aantal talrijke soorten in 1995 niet geteld. Een vergelijking tussen de resultaten van deze drie inventarisaties lijkt zinvol en bij de soortbeschrijvingen zijn daarom de gevonden aantallen in deze drie jaren vermeld.

Bij deze inventarisatie vonden we 593 territoria van 53 soorten. In 2012 vonden we 527 territoria van 43 soorten. In 1995 werden tien algemene soorten niet geteld (voor details zie bijlages 1 en 2). Men vond toen 301 territoria. Uitgaande van de redelijke aanname dat alle niet getelde soorten wel aanwezig waren werden 48 soorten vastgesteld. Als we de in 1995 niet getelde soorten in 2012 en 2017 ook niet meetellen vinden we respectievelijk 238 en 291 territoria.

Als we naar deze getallen kijken blijkt dat zowel het aantal soorten als het aantal territoria tussen 1995 en 2012 sterk is verminderd. Tussen 2012 en 2017 zijn beide weer teruggekomen op ongeveer het oude peil. In 2012 was men nog bezig met het herstellen van de parkaanleg van de beide buitenplaatsen. Mogelijk had de onrust die dit gaf een negatieve invloed op de vogelstand. Het zou kunnen zijn dat deze verstoring inmiddels is uitgewerkt en dat met name de ondergroei weer is toegenomen.

Natuurlijk zijn de veranderingen niet voor alle vogelsoorten hetzelfde. Weidevogels waren al volledig verdwenen en dat is zo gebleven. De Nijlgans blijft in aantal toenemen. De Wilde Eenden lijken het moeilijk te hebben, maar ze zijn erg moeilijk te inventariseren. Opvallend is de aanwezigheid van drie territoria van de Mandarijneend, een exoot die in boomholtes broedt.

Zoals te verwachten ligt de nadruk op bosvogels. Van de talrijke bosvogels (die in 1995 niet werden geteld) is er een opvallende toename van de Zanglijster en in wat mindere mate de Pimpelmees en de Goudhaan ten opzichte van 2012. Daartegenover is de Vink juist sterk afgenomen. De Grote Bonte Specht en de Boomkruiper doen het opvallend beter. Bij de laatste soort is de toename alleen in Hilverbeek, in Spanderswoud neemt hij juist af. De Tjiftjaf is sterk afgenomen ten opzichte van 1995 en 2012.

Bij de grote holenbroeders doen de Holenduif en de Spreeuw het in 2017 iets beter dan in 2012. Toen was sprake van een sterke afname ten opzichte van 1995. De Kauw blijft afwezig. Een mogelijke verklaring voor de sterke afname van deze groep sinds 1995 was het

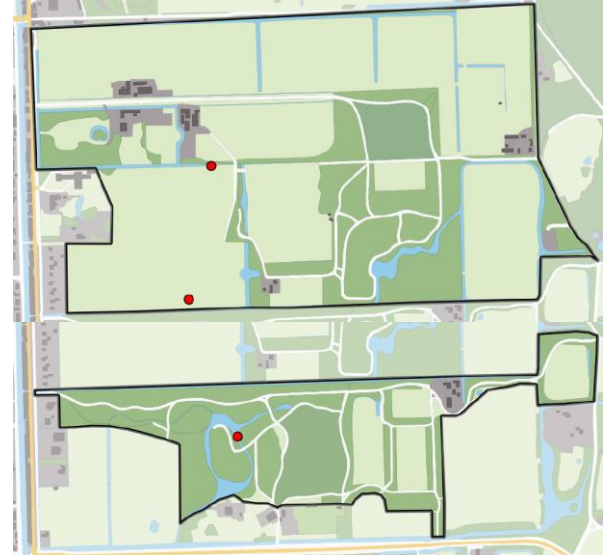

verschijnen van de boommarter in het gebied. Wij hebben hem niet waargenomen, maar hij komt in de omgeving voor. Alle vier de niet zeldzame spechten zijn bij deze inventarisatie aangetroffen. Het is dus aannemelijk dat er flink wat boomholtes aanwezig zijn. Soorten als Koolmees, Pimpelmees en Boomklever komen dan ook voor in flinke aantallen.

De Putter blijkt het uitstekend te doen. In 2012 werd voor het eerst een territorium vastgesteld. Bij deze inventarisatie waren het er al zes. De Kleine Karekiet werd voor het eerst in deze gebieden vastgesteld. Ook hier bleken zes territoria aanwezig. Dit suggereert dat er tegenwoordig meer geschikt riet in de sloten groeit. Is er iets veranderd bij het onderhoud van de sloten?

Soortbespreking

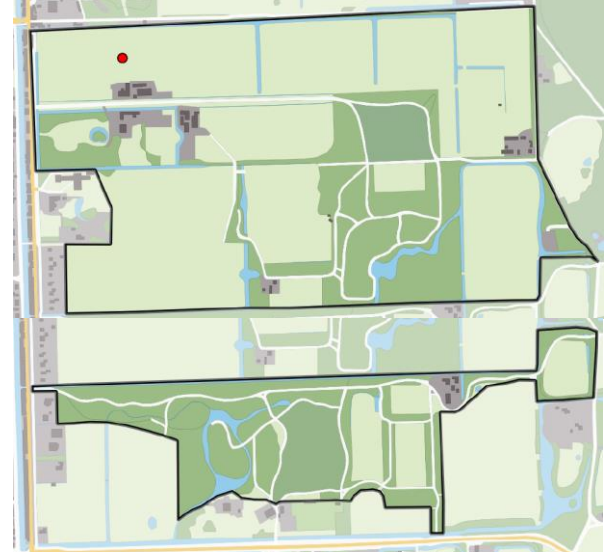
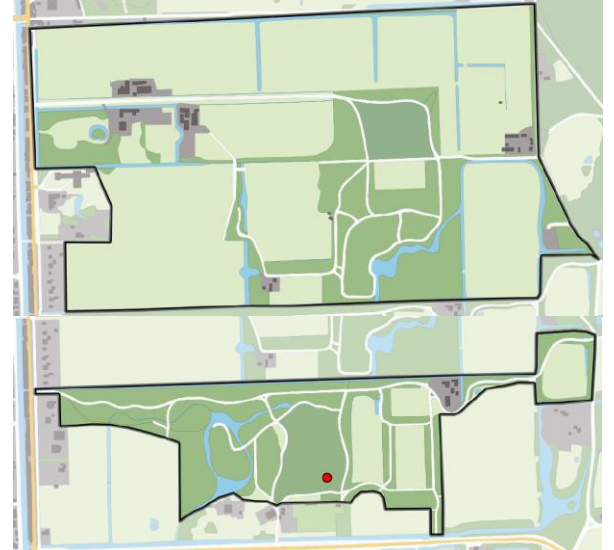
In dit hoofdstuk worden de vastgestelde broedvogels per soort beschreven.

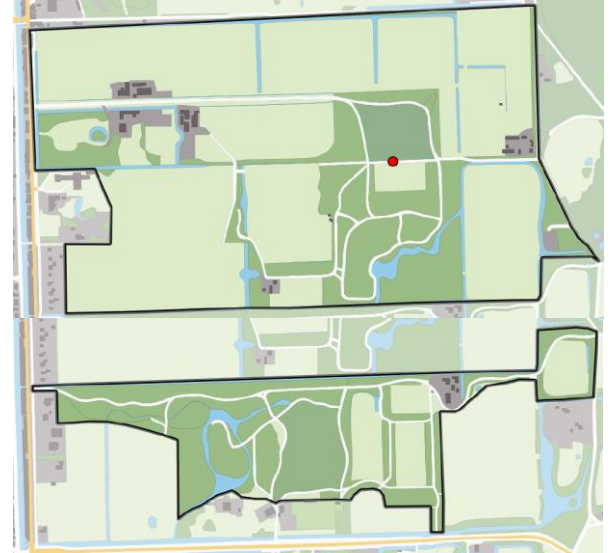
Het lukte niet om de kaarten van Hilverbeek en Spanderswoud tegen elkaar aan af te beelden. In werkelijkheid liggen de gebieden wel tegen elkaar aan.

Knobbelzwaan 3 territoria (1 Hilverbeek, 2 Spanderswoud)	In totaal werden drie territoria vastgesteld. In 1995 en 2012 waren dat er respectievelijk een en twee. Dit zou op een toename kunnen wijzen.
Nijlgans 15 territoria (5 Hilverbeek, 10 Spanderswoud)	De Nijlgans broedt in bomen en er zijn inderdaad wat waarnemingen in bomen gemeld. Verreweg de meeste waarnemingen zijn echter gedaan in de weilanden. Het is aannemelijk dat ook die waarnemingen voor het grootste deel betrekking hadden op broedvogels. In 1995 vond men twee territoria, in 2012 waren het er negen. Dit geeft aan dat de toename van deze soort hier nog steeds voortduurt. Ook dit jaar waren er relatief weinig meldingen van paren met jongen.

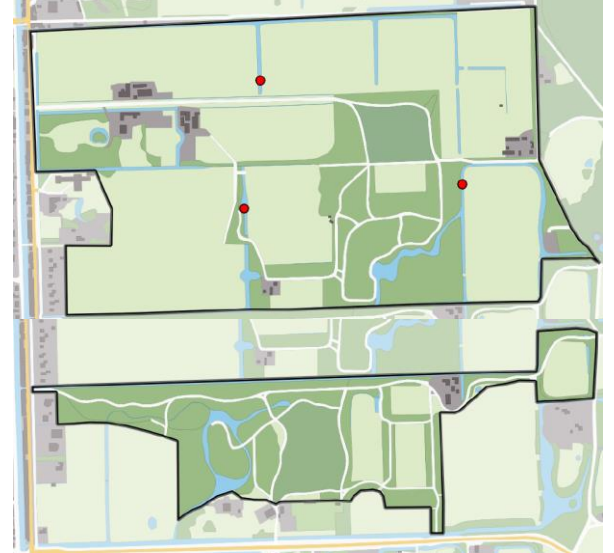
Mandarijneend 3 territoria (1 Hilverbeek, 2 Spanderswoud)	De Mandarijneend is een exoot uit Azië die in kleine aantallen in Nederland broedt. Hij heeft een voorkeur voor bos met water en broedt in boomholtes of nestkasten. Waarschijnlijk gaat het daarbij altijd om ontsnapte exemplaren of afstammelingen daarvan. Bij eerdere inventarisaties werden geen Mandarijneenden aangetroffen.

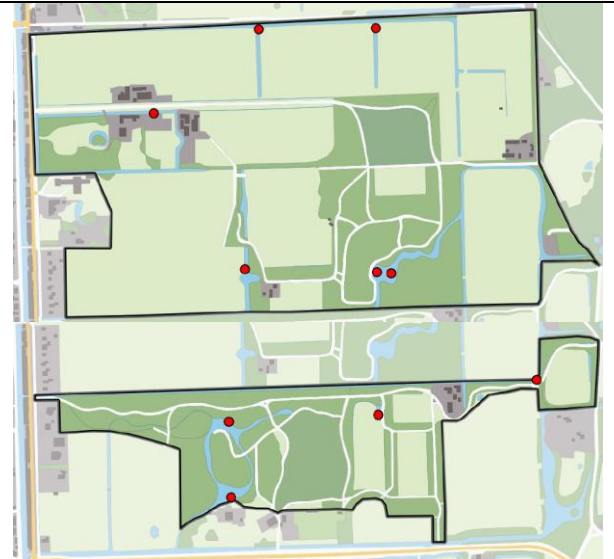
Wilde Eend 8 territoria (2 Hilverbeek, 6 Spanderswoud)	De Wilde Eend is een moeilijk te inventariseren soort. De nesten zijn goed verstopt en kunnen op zeer onverwachte plekken liggen. De "territoria" zijn vooral gebaseerd op waargenomen paren en mannetjes. In 1995 vond men 21 territoria, in 2012 waren het er 41. Gezien de problemen bij de inventarisatie is het de vraag of de afname werkelijk zo sterk is, maar het lijkt er toch sterk op dat een deel echt is. Landelijk neemt de wilde eend ook duidelijk af.

Fazant	1 territorium (0 Hilverbeek, 1 Spanderswoud)
	Het territorium is gebaseerd op één waarneming In 1995 en 2012 werden geen territoria vastgesteld.
Sperwer	1 territorium (1 Hilverbeek, 0 Spanderswoud)
	In 1995 en 2012 werden geen territoria van Sperwers vastgesteld. In 2012 werd hij wel waargenomen, maar het aantal waarnemingen was onvoldoende voor een territorium.

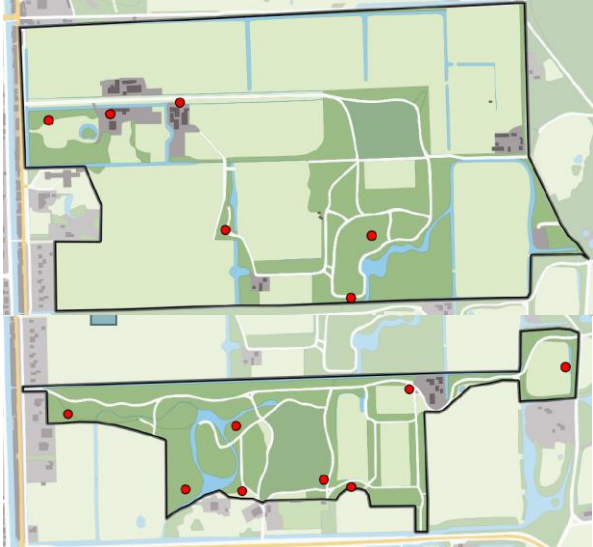
Havik	1 territorium (0 Hilverbeek, 1 Spanderswoud)
	In 1995 was er één territorium van de Havik, in 2012 werd hij wel waargenomen, maar niet genoeg om een territorium aan te mogen nemen.

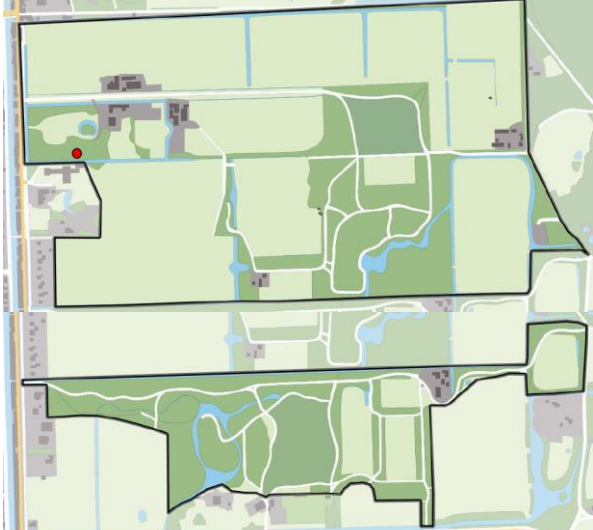
Buizerd	3 territoria (1 Hilverbeek, 2 Spanderswoud)
	Toepassing van de BMP criteria op de waarnemingen van buizerds levert drie territoria op. Buizerds hebben een vrij groot territorium en het is daarom bij onze methode lastig om het juiste aantal broedparen te bepalen. In 1995 vond men ook drie territoria, in 2012 waren het er twee. Dit wijst op een stabiele populatie.

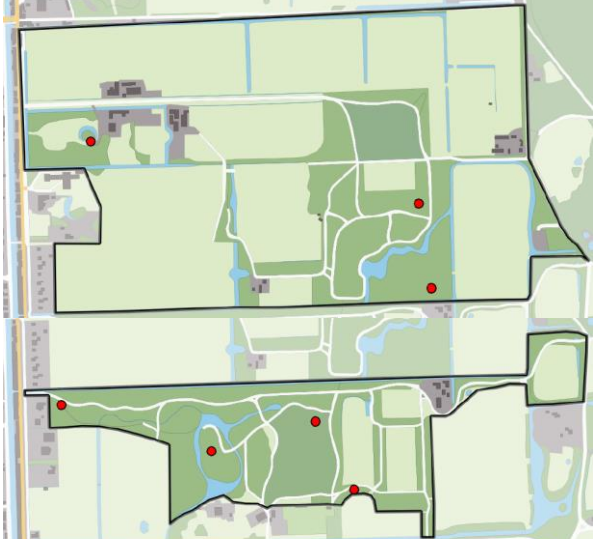
Waterhoen	3 territoria (0 Hilverbeek, 3 Spanderswoud)
	Wij vonden drie territoria van het Waterhoen. In 1995 waren dat er vijf, in 2012 maar één. Veel lijn valt hier niet in te ontdekken. Vreemd genoeg lagen vier van de vijf territoria in 1995 in Hilverbeek, tegen geen enkele bij deze inventarisatie.

Meerkoet	10 territoria (4 Hilverbeek, 6 Spanderswoud)
	Alle gevonden territoria lagen aan het water, sommige overigens aan vrij smalle sloten. In 1995 vond men 27 territoria, in 2012 waren het er tien.

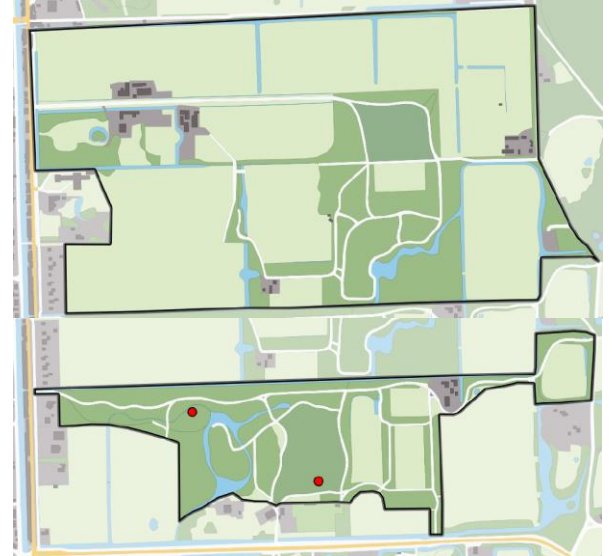
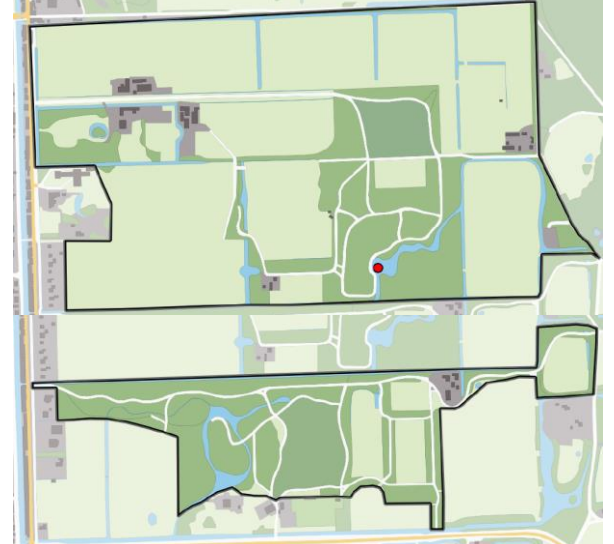
Holenduif 11 territoria (6 Hilverbeek, 5 Spanderswoud)	
	De oude bomen van de wandelbossen zijn heel geschikt voor Holenduiven. Het is dus niet vreemd dat er een aantal territoria gevonden zijn. In 1995 werden er 28 territoria vastgesteld, in 2012 nog maar acht. Opvallend is dat toen in beide jaren het aantal territoria in Spanderswoud hoger was dan in Hilverbeek.

Houtduif 14 territoria (8 Hilverbeek, 6 Spanderswoud)	
	De Houtduif komt verspreid door het terrein voor. Houtduiven kunnen tot heel laat in het seizoen broeden, dus het is mogelijk dat er wat meer aanwezig zijn. In 1995 werden de houtduiven niet geteld, in 2012 vond men 10 territoria.

Koekoek	1 territorium (0 Hilverbeek, 1 Spanderswoud)
	Er was één waarneming van een Koekoek. In 1995 en in 2012 werden geen Koekoeken waargenomen. De Koekoek staat als kwetsbaar op de Rode Lijst.

Bosuil	7 territoria (4 Hilverbeek, 3 Spanderswoud)
	Voor de Bosuil wordt een territorium grootte van 25-50 ha opgegeven. Een totaal van zeven territoria lijkt dus aan de hoge kant, al kunnen randeffecten een rol spelen. In 1995 vond men drie territoria, in 2012 maar één. Afhankelijk van het aantal muizen kunnen de aantallen territoria van de Bosuil sterk variëren.

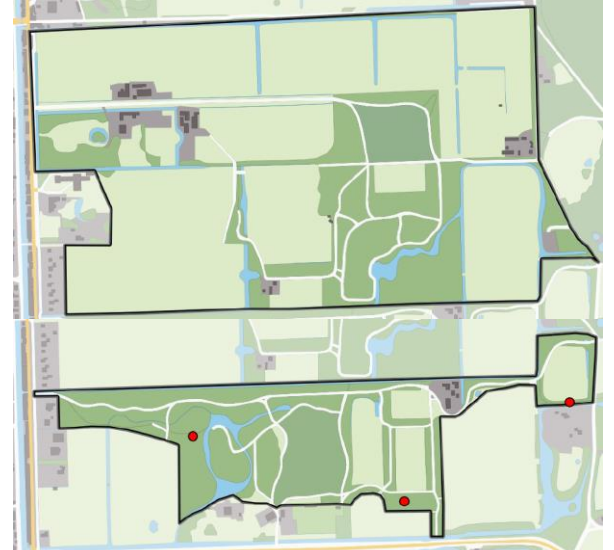

Ransuil	2 territoria (2 Hilverbeek, 0 Spanderswoud)
	De gevonden territoria zijn vastgesteld aan de hand van bedelende jongen. In 1995 en 2012 vond men geen Ransuilen. De Ransuil staat als kwetsbaar op de Rode Lijst.
IJsvogel	1 territorium (0 Hilverbeek, 1 Spanderswoud)
	Het territorium is gebaseerd op twee waarnemingen, waarvan één met prooi. In 1995 waren er twee territoria, in 2012 geen.

Groene Specht 2 territoria (2 Hilverbeek, 0 Spanderswoud)	
	De Groene Specht werd regelmatig gehoord, maar vaak over de rand van het gebied. In 1995 vond men vijf territoria, in 2012 nul. De Groene Specht staat als kwetsbaar op de Rode Lijst.

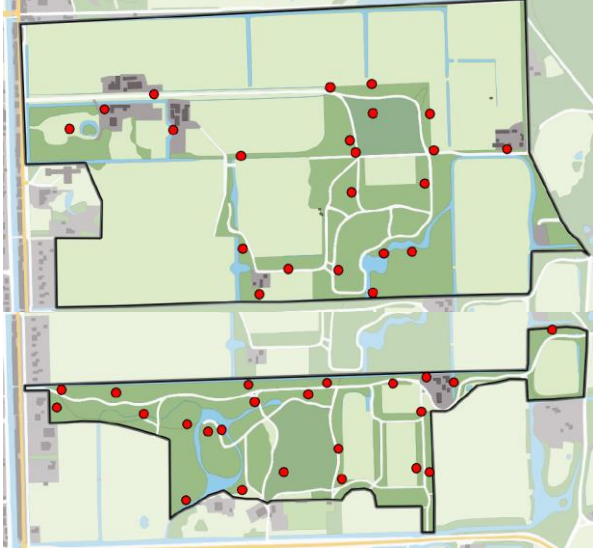
Zwarte Specht 1 territorium (0 Hilverbeek, 1 Spanderswoud)	
	Zwarte Spechten hebben een groot territorium en als er geen nest is gevonden is het vaak onduidelijk of er werkelijk in een gebied gebroed is. Een aantal waarnemingen waren bij een hol op de aangegeven plaats. Het lijkt er op dat dit nest niet succesvol was, maar volgens de criteria is dit een geldig territorium. In 1995 was er geen territorium, in 2012 vond men er één.

Grote Bonte Specht 22 territoria (13 Hilverbeek, 9 Spanderswoud)	
	In de wandelbossen zijn overal Grote Bonte Spechten waargenomen. In 1995 waren er tien territoria, in 2012 vond men er twaalf. Het lijkt er dus op dat deze soort is toegenomen.

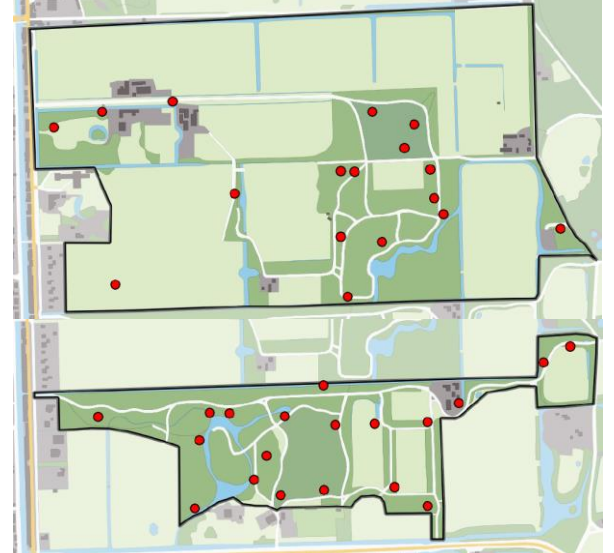
Kleine Bonte Specht 3 territoria (3 Hilverbeek, 0 Spanderswoud)	
	De Kleine Bonte Specht is erg moeilijk te inventariseren omdat hij zich niet vaak laat horen. De oude bomen in dit gebied zijn wel erg geschikt voor deze specht. Alleen in 1995 werden twee territoria (ook toen in Hilverbeek) vastgesteld.

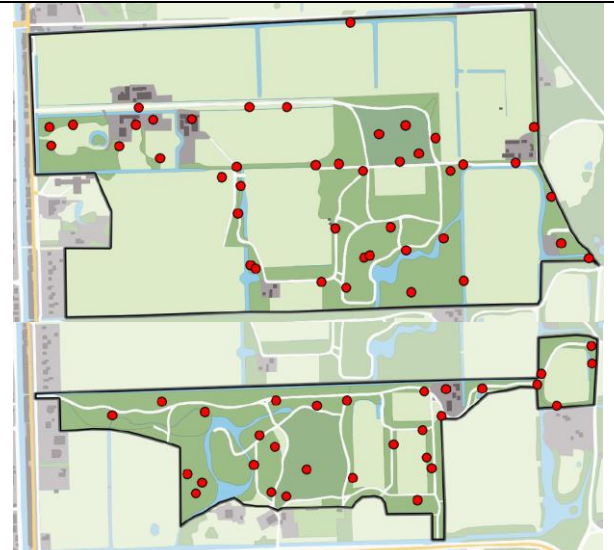
Boerenwaluw 17 territoria (1 Hilverbeek, 16 Spanderswoud)	De Boerenwaluw doet zijn naam eer aan. De gevonden broedgevallen zaten alle in gebouwen. Het gaat niet goed met de Boerenwaluw in Nederland en hij staat dan ook als gevoelig op de Rode Lijst. In 1995 werden de Boerenwaluwen niet geteld, in 2012 vond men 17 nesten, merendeels in Spanderswoud. De Boerenwaluw staat als gevoelig op de Rode Lijst.

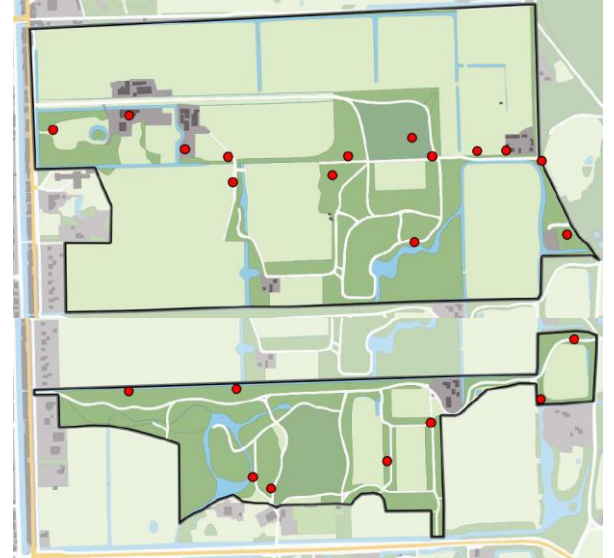
Witte Kwikstaart 3 territoria (2 Hilverbeek, 1 Spanderswoud)	De Witte Kwikstaart broedt in allerlei natuurlijke of kunstmatige holtes. Dat is de reden dat hij vaak bij bebouwing wordt gevonden. Hier is deze relatie duidelijk. In 1995 vond men vijf territoria, in 2012 waren het er vier. De aantallen lijken niet groot genoeg om van een duidelijke afname te kunnen spreken.

Winterkoning 45 territoria (23 Hilverbeek, 22 Spanderswoud)	
	Overall waar wat bos met ondergroei aanwezig is troffen we Winterkoningen aan. In 1995 werden de winterkoningen niet geteld, in 2012 vond men 30 territoria. Het grotere aantal bij deze inventarisatie kan samenhangen met de relatief zachte winters in de afgelopen jaren. In strenge winters nemen hun aantallen vaak af.

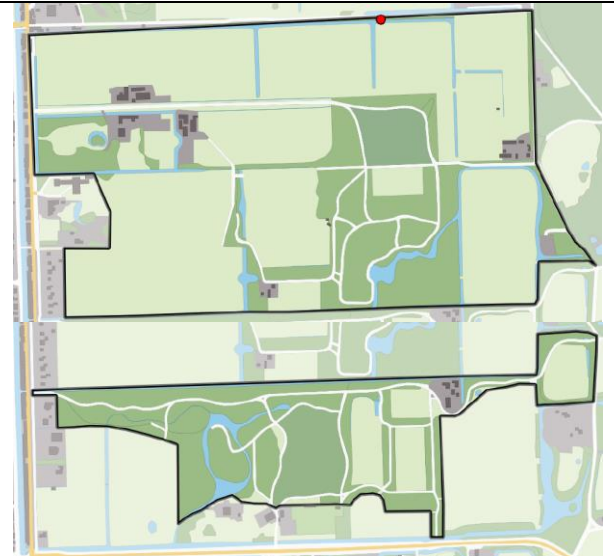
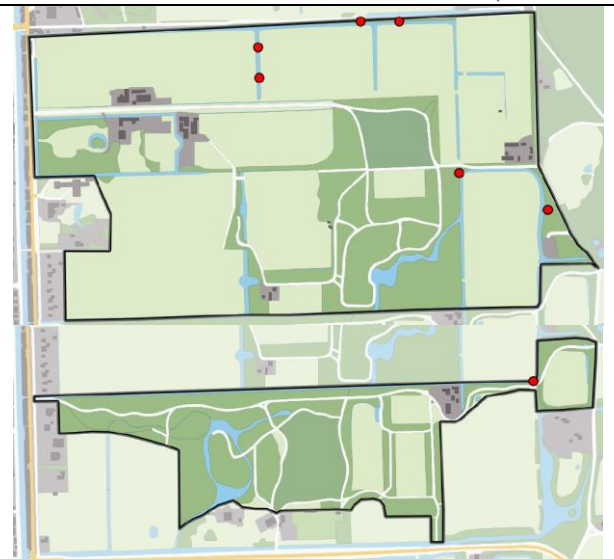
Heggenmus 4 territoria (2 Hilverbeek, 2 Spanderswoud)	
	De Heggenmus blijkt hier vooral voor te komen in de omgeving van gebouwen. In 1995 werden zeven territoria vastgesteld, in 2012 zes. Dit lijkt op een afname te wijzen.

Roodborst	36 territoria (19 Hilverbeek, 17 Spanderswoud)
	Ook de Roodborst heeft een voorkeur voor bos met een rijke ondergroei. De aantallen zijn hoog, dus is het bos hier zeer geschikt. In 1995 is de Roodborst niet geteld, in 2012 vond men 45 territoria.

Merel	73 territoria (30 Hilverbeek, 43 Spanderswoud)
	Er zijn heel veel Merels in deze landgoederen. Zij broeden overal waar struiken en/of bomen staan. Ze hebben niet erg grote territoria en de dichtheid kan dan ook heel hoog worden. In 1995 is de Merel niet geteld, in 2012 vond men 69 territoria.

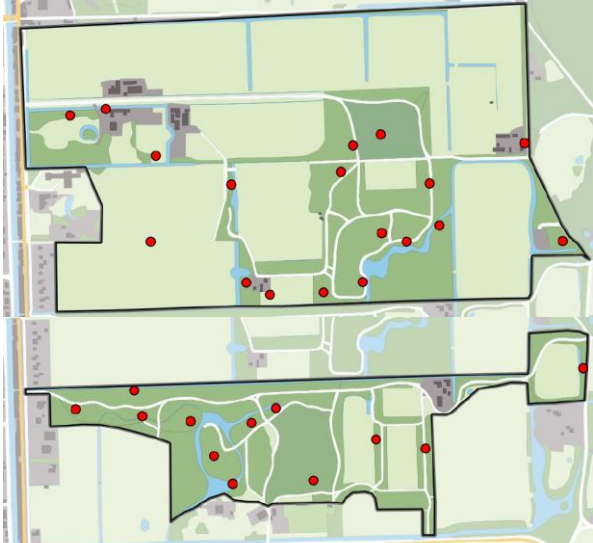
Zanglijster	22 territoria (8 Hilverbeek, 14 Spanderswoud)
	Zanglijsters hebben een voorkeur voor bossen met wat ondergroei, liefst met in de buurt grasland waarop ze kunnen foerageren. De aanwezigheid van een flink aantal zanglijsters is dus te verwachten. In 1995 werd de Zanglijster niet geteld. In 2012 werden maar negen territoria vastgesteld. Er lijkt dus sprake van een forse toename.

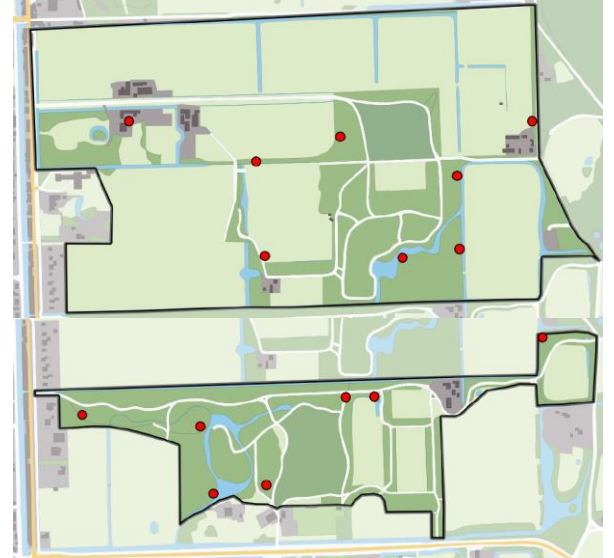
Grote Lijster	4 territoria (2 Hilverbeek, 2 Spanderswoud)
	De gevonden territoria liggen allemaal aan de rand van de weilanden, wat typerend is voor het biotoop van deze soort. In 1995 vond men ook vier territoria, in 2012 was het er maar één.

Grasmus 1 territorium (0 Hilverbeek, 1 Spanderswoud)	
	Het territorium berust op één waarneming aan de rand van het gebied. Bij eerdere inventarisaties werden geen grasmussen aangetroffen.
Kleine karekiet 7 territoria (1 Hilverbeek, 6 Spanderswoud)	
	Alle waarnemingen waren in rietkragen langs sloten. Verrassend genoeg werden bij eerdere inventarisaties geen kleine karekieten vastgesteld. Dit suggereert dat het gebied geschikter is geworden.

Tuinfluitier 4 territoria (1 Hilverbeek, 3 Spanderswoud)	
	De Tuinfluiter prefereert minder ontwikkeld bos. We zien hem hier daarom vooral buiten de eigenlijke bosgebieden. In 1995 waren er drie territoria, in 2012 maar één. Opgemerkt moet worden dat de twee territoria langs de noordrand bij de meeste bezoeken makkelijk gemist konden worden.

Zwartkop 32 territoria (14 Hilverbeek, 18 Spanderswoud)	
	De Zwartkop prefereert opgaand bos met een redelijk goede ondergroei. Dit komt heel veel voor en het is dan ook niet verbazend dat we veel territoria vinden. In 1995 werden 17 territoria vastgesteld, in 2012 vond men er 25. Er lijkt dus sprake van een toename.

Tjiftjaf	14 territoria (6 Hilverbeek, 8 Spanderswoud)
	Ook de Tjiftjaf heeft een voorkeur voor opgaand bos met ondergroei. Het is een talrijke soort. In 1995 stelde men 21 territoria vast en in 2012 zelfs 29. Dit suggereert een duidelijke afname..

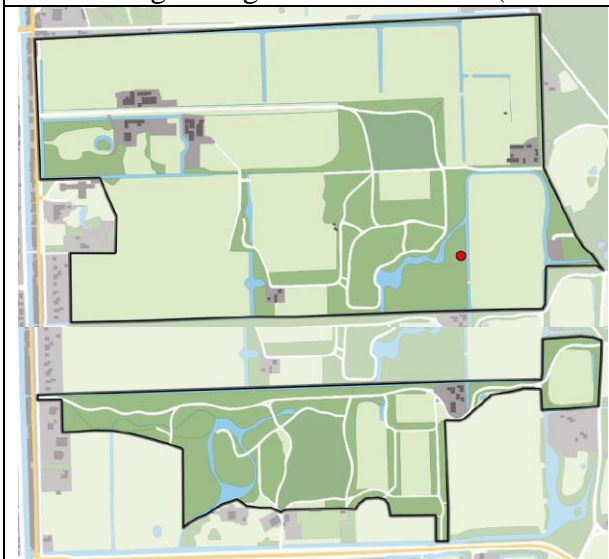
Goudhaan	7 territoria (3 Hilverbeek, 4 Spanderswoud)
	De Goudhaan is gebonden aan naaldhout en dan nog vooral aan sparren. In 1995 werd de Goudhaan niet geteld. In 2012 vond men drie territoria.

Grauwe Vliegenvanger 5 territoria (2 Hilverbeek, 3 Spanderswoud)

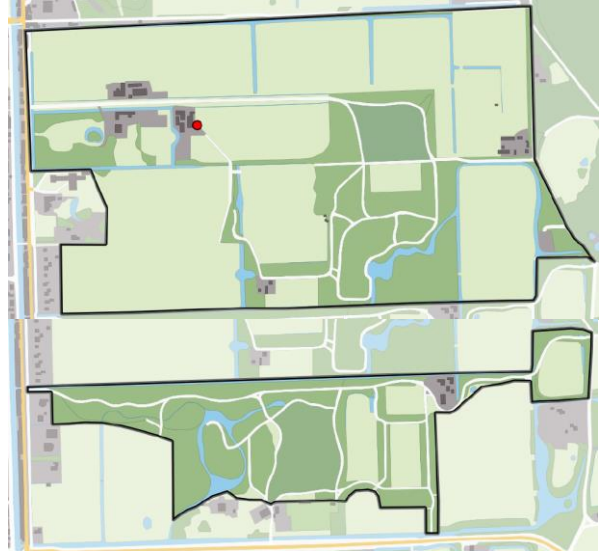

Wij vonden nu vijf territoria, waarvan drie bij de bebouwing.
In 1995 stelde men vier territoria vast, in 2012 was dat er één.
De Grauwe Vliegenvanger gaat landelijk achteruit en staat daarom als gevoelig op de Rode Lijst.

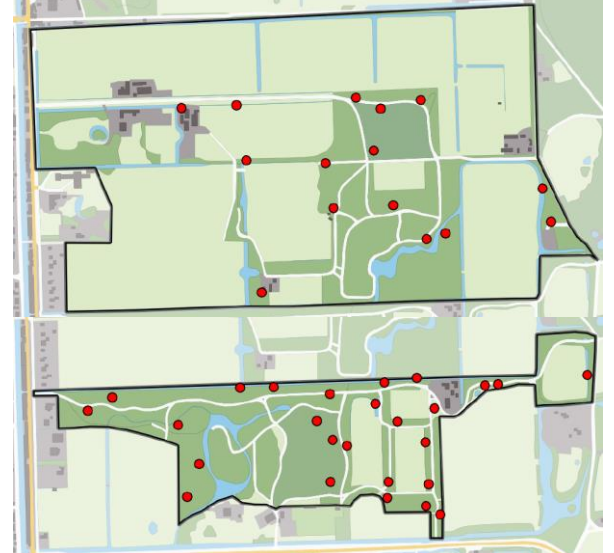
Bonte vliegenvanger 1 territorium (0 Hilverbeek, 1 Spanderswoud)

Het territorium is gebaseerd op twee waarnemingen.
In 1995 en 2012 werd de Bonte Vliegenvanger niet waargenomen.

Gekraagde Roodstaart 1 territorium (0 Hilverbeek, 1 Spanderswoud)	
	Het territorium lag in een haag bij een boerderij. In 1995 waren er twee territoria, in 2012 werd hij wel waargenomen maar de waarneming was net buiten de datumgrenzen.

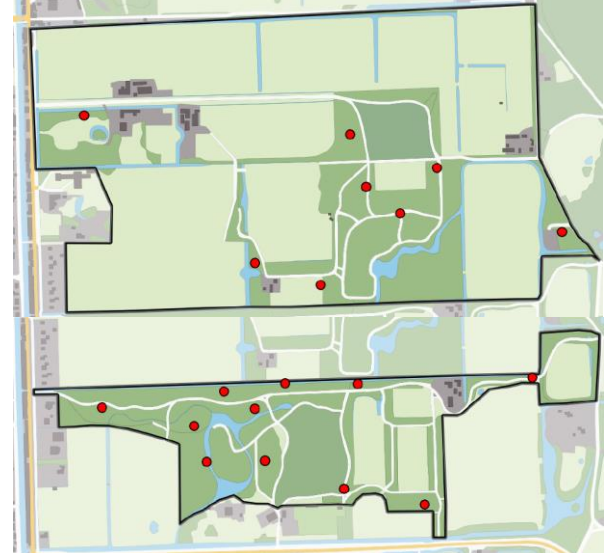
Glanskop 4 territoria (1 Hilverbeek, 3 Spanderswoud)	
	Alle waarnemingen waren in de bosgebieden. Deze bossen lijken uitermate geschikt voor deze soort. In 1995 waren er zeven territoria, in 2012 daarentegen maar één.

Pimpelmees	41 territoria (26 Hilverbeek, 15 Spanderswoud)
	Pimpelmezen zijn in het hier aanwezige soort bos talrijk. Zij profiteren van de overal aanwezige spechtenholen. In 1995 werd de Pimpelmees niet geteld, in 2012 waren er 32 territoria. Opvallend is dat de toename in 2017 volledig in Hilverbeek werd vastgesteld.

Koolmees	41 territoria (23 Hilverbeek, 18 Spanderswoud)
	Ook Koolmezen komen overal voor. Meestal zijn er twee keer zoveel Koolmezen als Pimpelmezen, de verhouding ligt hier duidelijk lager. Ook de Koolmees werd in 1995 niet geteld. In 2012 vond men 40 territoria.

Kuifmees	1 territorium (1 Hilverbeek, 0 Spanderswoud)
	De Kuifmees komt alleen voor in naalddhout. Hij is dan ook aangetroffen in een stuk spannenbos in Hilverbeek. In 1995 en 2012 werd de Kuifmees niet vastgesteld.

Staartmees	1 territorium (0 Hilverbeek, 1 Spanderswoud)
	De Staartmees werd aan de uiterste rand van het gebied gevonden. In 1995 stelde men twee territoria vast, in 2012 was het er één.

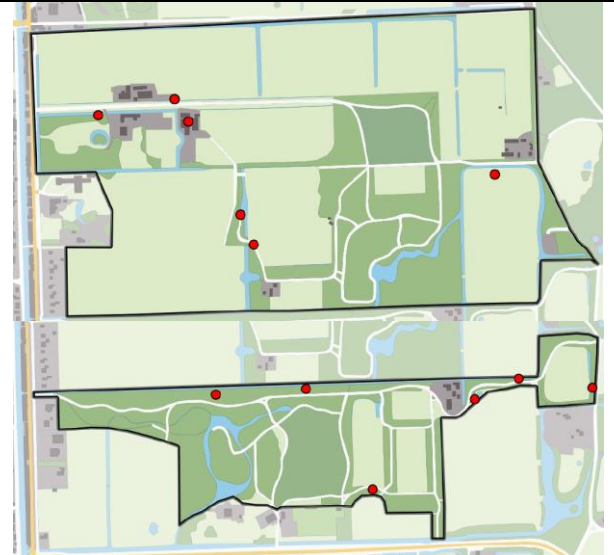
Boomklever	19 territoria (11 Hilverbeek, 8 Spanderswoud)
	Bossen als deze landgoederen zijn het optimale biotoop voor de Boomklever. Ze zijn dan ook ruim aanwezig. In 1995 waren er 20 territoria, in 2012 vond men er maar 15.

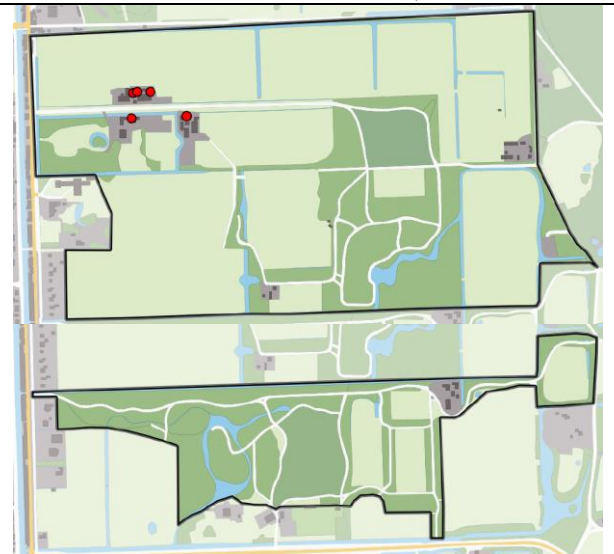
Boomkruiper	29 territoria (18 Hilverbeek, 11 Spanderswoud)
	De Boomkruiper is aangetroffen in alle bosgebieden De totale aantallen lijken behoorlijk. In 1995 waren er 21 territoria en in 2012 18. Hierbij valt op dat het aantal territoria in Hilverbeek tussen 1995 en 2012 afnam van 11 naar 4, om nu weer toe te nemen tot 18. Het effect lijkt groot genoeg om reëel te zijn, maar de oorzaak is ons niet duidelijk.

Gaaï	4 territoria (2 Hilverbeek, 2 Spanderswoud)	Gaaïen gedragen zich in de broedtijd zeer heimelijk. Dat maakt inventarisatie moeilijk. De aantallen zijn daardoor al gauw aan de lage kant. In 1995 waren er vijf territoria en in 2012 vier.

Zwarte Kraai	7 territoria (3 Hilverbeek, 4 Spanderswoud)	De Zwarte Kraai is een moeilijk te inventariseren soort omdat hij in zijn vrij grote territorium op verschillende plekken kan roepen. In 1995 werden 12 territoria vastgesteld, in 2012 waren het er acht. Gezien de problemen met de interpretatie is het de vraag of de verschillen reëel zijn.

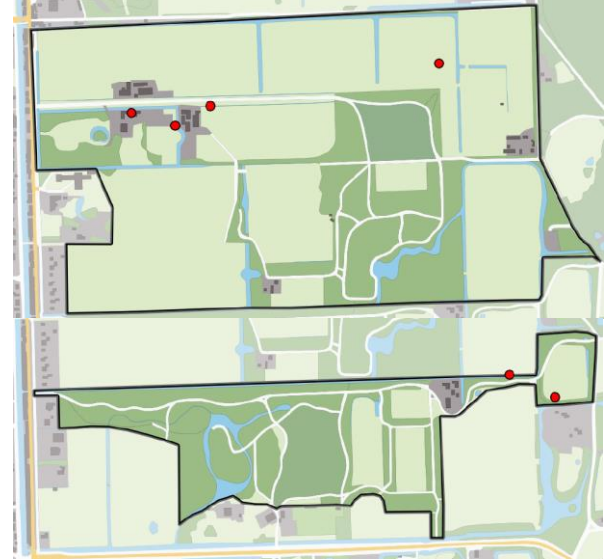
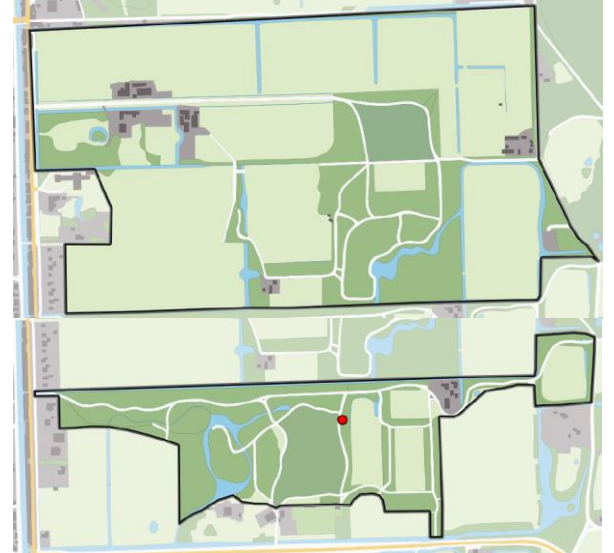

Spreeuw	12 territoria (6 Hilverbeek, 6 Spanderswoud)
	Anders dan bij de vorige inventarisatie lijkt de Spreeuw niet sterk gekoppeld aan de bebouwing. In 1995 vond men 14 territoria, in 2012 waren het er vijf. Dit suggereert dat er weer een toename is.

Huismus	5 territoria (1 Hilverbeek, 5 Spanderswoud)
	Alle Huismussen werden gevonden bij de bebouwing in Spanderswoud. In 1995 zag men geen Huismussen, in 2012 waren er drie territoria. De Huismus staat als gevoelig op de Rode Lijst.

Vink	28 territoria (13 Hilverbeek, 15 Spanderswoud)
	De vink is gebonden aan de plekken met hogere bomen. In 1995 werd de Vink niet geteld. In 2012 vond men 49 territoria. De afname treedt zowel in Hilverbeek als in Spanderswoud op. Opvallend is het ontbreken bij het midden van de noordrand van Hilverbeek. In 2012 lagen daar nog zes territoria.

Groenling	4 territoria (2 Hilverbeek, 2 Spanderswoud)
	De waarnemingen van de Groenling werden gedaan in de omgeving van bebouwing. Alles bij elkaar lijken de aantallen niet erg veranderd te zijn. In 1995 vond men geen Groenlingen, in 2012 waren het er ook vier.

Putter	6 territoria (2 Hilverbeek, 4 Spanderswoud)
	DePutter is op een aantal plaatsen aangetroffen. In 1995 waren er geen territoria, in 2012 was het er één. Het is duidelijk dat de Putter toeneemt, zoals trouwens ook landelijk het geval is.
Goudvink	1 territorium (1 Hilverbeek, 0 Spanderswoud)
	Het territorium is gebaseerd op twee waarnemingen. In 1995 was er één territorium, in 2012 waren het er twee.

Appelvink	2 territoria (1 Hilverbeek, 1 Spanderswoud)
	De twee territoria zijn beide gebaseerd op één waarneming. In 1995 waren er drie territoria, in 2012 was het er één.

Verantwoording

De tellingen zijn uitgevoerd door:

Huub Casander
Han Dijkers
Anco Driessen
Koos Koopmans
Jan Mooij
Dirk Prop
Rien Rense
Hedwig Schoorlemmer
Soysal Selahattin
Carel de Vink
Frits Wolfswinkel
Bonne Zijlstra

Contactpersoon bij Natuurmonumenten was Luc Hoogenstein, hij verzorgde de vergunningen.

Het rapport en de foto's werden gemaakt door Jan Mooij

Gebruikte literatuur

- Van Dijk A. en A.Boele 2011 Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek Nederland, Nijmegen
- J.van der Geld Inventarisatie avifauna Hilverbeek 1968
- J.van der Geld Inventarisatie landgoed Hilverbeek 1969
- R.van Beusekom 1991 Broedvogelgegevens 's-Gravelandse buitenplaatsen 1991
- L.Schilperoord 1985 Broedvogels Spanderswoud en Hilverbeek 1981. Naar gegevens van de Provinciale Planologische Dienst in Noord-Holland.
- J.A.Mekel 1983 Verslag broedvogelinventarisatie Hilverbeek 1983 door NJN afd. Hilversum
- F.Kwadijk 1983 Broedvogelbevolking en bosstructuur van Hilverbeek Verslag nr,703 Vakgroep Natuurbeheer Landbouwhogeschool Wageningen.
- Kwint 1995 Broedvogels van de 's-Gravelandse Buitenplaatsen. SOVON-inventarisatie-rapport 1995/12. Beek-Ubbergen
- N.D.Kwint en J.van Betteray 1996 Broedvogels 's-Gravelandse Buitenplaatsen in 1995. de Korhaan 30 (3) 66-71
- J.van der Geld Jaarverslag 1968 Nestkastenonderzoek Vogelwerkgroep Het Gooi e.o.
- R.G.Moolenbeek en P.Slot 1969 Nestkastenverslag 1969
- Anonymus 1969 Jaarverslag 1969 Nestkastenonderzoek Vogelwerkgroep Het Gooi e.o.
- R.Moolenbeek 1972 Jaarverslag 1970 Nestkastenonderzoek Vogelwerkgroep Het Gooi e.o.
- R.Moolenbeek en C.Steenman 1973 Jaarverslag 1971 Nestkastenverslag 1971 Vogelwerkgroep Het Gooi e.o.
- R.G.Moolenbeek 1975 Nestkastenverslag 1972 Vogelwerkgroep het Gooi e.o.
- R.G.Moolenbeek 1978 Nestkastenverslag 1973 Vogelwerkgroep het Gooi e.o.
- H.W.de Soete en J.P.Seyfferd 1975 Nestkastenverslag 1974-1975 Vogelwerkgroep het Gooi e.o.
- H.W.de Soete en J.P.Seyfferd 1978 Nestkastenverslag 1976-1977-1978 Vogelwerkgroep het Gooi e.o.
- J.A.Mekel en H.W.de Soete 1981 Nestkastenverslag 1979-1980-1981 Vogelwerkgroep het Gooi e.o.
- E.Lam 1980 Nestkastenverslag Spanderswoud en Hilverbeek 1980
- J.A.Mekel 1983 Nestkastenverslag 1982-1983 Vogelwerkgroep het Gooi e.o. Uitgave 48
- E.Majoor 1988 Nestkastenonderzoek Hilverbeek en Spanderswoud 1988
- E.Majoor 1989 Verslag nestkasten Hilverbeek 1989 NJN afd. Hilversum
- N.Dingemanse 1989 Nestkastenonderzoek Spanderswoud 1989
- E.Majoor 1990 Verslag nestkasten Hilverbeek 1990
- N.Dingemanse 1990 Nestkastenonderzoek Spanderswoud 1990
- N.J.Dingemanse 1991 Nestkastenonderzoek 1991 Spanderswoud-Spanderswoud Park-Hilverbeek
- N. Dingemanse 1992 Nestkastenonderzoek 1992 Spanderswoud-Spanderswoud Park-Hilverbeek
- D.A.Jonkers 1992 Nestkastbewoners in het Gooi in 1991 Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken Uitgave 75
- D.A.Jonkers 1993 Bewoners van nestkasten in het Gooi in 1992 Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken Uitgave 85
- A.A.van Uchelen 1995 Nestkastenonderzoek Spanderswoud 1995
- A.A.van Uchelen 1996 Nestkastenonderzoek Spanderswoud 1996
- A.A.van Uchelen 1999 Nestkastenonderzoek Spanderswoud 1998

Bijlage 1. Resultaten inventarisaties Hilverbeek

	1968	1976	1981	1983	1983a	1995	2012	2017
Dodaars						1		
Knobbelzwaan							1	1
Grauwe Gans							2	
Nijlgans						1	5	5
Bergeend						1		
Carolinaeend							1	
Mandarijneend								1
Wilde Eend	4	10			+	11	10	2
Soepeend							2	
Buizerd			1			1		1
Sperwer								1
Boomvalk		1				1		
Fazant	1				1			
Waterhoen	6	+			+	3		
Meerkoet	1	+	3		3	6	2	4
Scholekster			1			1		
Holenduif	4	+	14		21	15	3	6
Houtduif	11	+			28	ng	5	8
Zomertortel	2							
Turkse Tortel		1						
Ransuil								2
Bosuil		3	1		2	1	1	4
Groene Specht	1?		1		?	3		
Grote Bonte Specht	2	6	5		8	4	6	13
Kleine Bonte Specht	1	3	1		3	2		3
IJsvogel		1				1		
Boerenzwaluw	1	1			1	ng	2	2
Witte Kwikstaart	2	1				3	1	2
Winterkoning	16	16		17	24	ng	15	23
Heggenmus	2	7		1	1	3	1	2
Roodborst	11	12		8	20	ng	27	19
Gekraagde Roodstaart	5		1					

Bijlage 1. Vervolg

	1968	1976	1981	1983	1983a	1995	2012	2017
Merel	27	23		15	23	ng	33	30
Grote Lijster	2	1	2	1	?	2		2
Zanglijster	12	4		7	9	ng	5	8
Spotvogel	1							
Kleine Karekiet								1
Tuinfluit	4			1	3	1		1
Zwartkop	6			5	7	9	11	12
Tjiftjaf	4			6	7	8	12	7
Fitis	4			2	?		1	
Goudhaan			1	3	3	ng		3
Grauwe Vliegenvanger	2			4	3	2		2
Bonte Vliegenvanger	1		2	3	4			
Staartmees	1		1		2	2	1	
Glanskop	1		5		?	3	1	1
Matkop						1		
Kuifmees								1
Pimpelmees	5			20	23	ng	17	26
Koolmees	17			27	33	ng	21	23
Boomklever	7	5	7	10	12	10	8	11
Boomkruiper	7	8		10	12	11	4	18
Gaai	1	+			2	3		2
Ekster	1	+			1	1		
Kauw	18	+			+	17		
Zwarte kraai	2	+		3	2	5	3	3
Spreeuw	25		+		+	11	3	6
Huisemus	9		+		+		2	
Ringmus	2		+		?			
Vink	11	7	+	13		ng	20	13
Groenling	3		+	2	1			2
Appelvink	1	-		1	1	3		1
Putter							1	2
Goudvink	1	1	2			1		1
Kneu	1		+					

Bijlage 2. Resultaten inventarisaties Spanderswoud

	1976	1981	1990	1995	2012	2017
Knobbelzwaan				1	1	2
Nijlgans				1	4	10
Bergeend	3	2		2		
Mandarijneend						2
Wilde Eend	10		4	10	31	6
Slobeend	1					
Buizerd				2	2	2
Havik				1		1
Torenvalk	1	1				
Boomvalk				1		
Fazant						1
Waterhoen	+		1	2	1	3
Meerkoet	+	10	3	21	8	6
Scholekster	1					
Kievit	2	4				
Holenduif	+	14	1	11	5	5
Houtduif	+		1	ng	5	6
Zomertortel	1					
Koekoek	1					1
Ransuil	1					
Bosuil	1	1		2		3
Groene Specht	1	1		2		
Zwarte Specht			1		1	1
Grote Bonte Specht	4	5	5	6	6	9
Kleine Bonte Specht	1	1	1			
IJsvogel		1		1		1
Boerenwaluw				ng	15	16
Witte Kwikstaart				2	3	1
Winterkoning	13		17	ng	15	22
Heggenmus	9		1	4	5	2
Roodborst	10		14	ng	18	17
Gekraagde Roodstaart				2		1
Blauwborst					1	

Bijlage 2. Vervolg

	1976	1981	1990	1995	2012	2017
Merel	15		10	ng	36	43
Grote Lijster	1	1	1	2	1	2
Zanglijster	5		4	ng	4	14
Bosrietzanger				1		
Grasmus						1
Kleine Karekiet						6
Tuinfluitier				2	1	3
Zwartkop			1	8	14	18
Tjiftjaf			4	13	17	8
Goudhaan		1	3	ng	3	4
Grauwe Vliegenvanger				2	1	3
Bonte Vliegenvanger		2	1			1
Staartmees		1				1
Glanskop		2	2	4		3
Zwarte Mees			3			
Kuifmees			2			
Pimpelmees			6	ng	15	15
Koolmees			12	ng	19	18
Boomklever	4	3	10	10	7	8
Boomkruiper	5		10	10	14	11
Wielewaal		1		1		
Gaai	+		2	2	4	2
Ekster	+		1	1		
Kauw	+		1	9		
Zwarte Kraai	+	1	2	7	5	4
Spreeuw	15	+		3	2	6
Huismus		+			1	5
Vink	8	+	5	ng	29	15
Groenling		+			4	2
Putter						4
Appelvink	-			1		1
Goudvink		1			2	
Kneu		+				